

Bevezetés

Az *Imágó Budapest* e száma a művészetterápiás módszerek palettájáról mutat be néhányat, különös tekintettel ezek pszichoanalitikus vonatkozásaira. A klasszikus pszichoanalitikus megközelítésben a művészetterápia (akár egyéni, akár csoportos helyzetben) az alkotás különféle formáin keresztül fér hozzá a tudattalan vagy nehezen verbalizálható tartalmakhoz, és segít a feldolgozásban, az önismeret mélyítésében. A modernebb pszichoanalitikus koncepciókban (pl. Winnicott, Bálint Mihály, Stern, Bion, Ogden) az alkotás, a kreativitás jelensége a pszichés tartalmazási kapacitással, rugalmassággal, azaz az emberi lét teljes megélésének képességével kapcsolódik össze. Az ezeken alapuló művészetterápiás koncepciók szerint az alkotások szimbolikus jelentése mellett legalább akkora terápiás jelentősége van a *folymatnak*, amelynek során az alkotás létrejön. A terápiás hatást egyszerre hordozhatja az alkotás aktusa és az alkotás közös értelmezése. A Magyar Művészet- és Szocioterápiás Közösségépítő Egyesület megfogalmazásában: „A művészetterápiában a terapeuta és a páciens interakciója a műalkotáson vagy művészi tevékenységen keresztül történik. [...] Terápiás szempontból az »esztétikailag értékes« alkotás, és az »esztétikailag értéktelen« alkotás is ugyanolyan értékű terápiás eszközként használható fel a terápia folyamatában.”¹ A kreativitás, önkifejezés nem csupán a műalkotás elkészítésében, hanem befogadásában is megvalósulhat.

A művészetterápia legismertebb formái a képzőművészet-, az irodalom-, a zene-, valamint a mozgás- és táncterápia. Az utóbbi kivételével mindegyik módszerbe betekintést nyerhetünk a szám tanulmányain keresztül, az adott irányzat elméletében és (többségükben) gyakorlatában is jártas szerzőktől. (A mozgásterápiának 2022-ben külön számot szenteltünk [Pszicho-dinamika](#) címmel.) Az egyes irányzatoknak megvannak a saját egyesületei, módszerspecifikus képzései és szakirodalma. Számos egyetem kínál művészetterápiás szakirányú továbbképzést: a Pécsi Tudományegyetem (biblioterápia, képzőművészet-terápia, zeneterápia), az ELTE Társadalomtudományi Kar (irodalom- és művészetterápia a szociális munkában), az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar (zeneterapeuta, mozgás- és táncterapeuta), a Wesley János Lelkészképző Főiskola (komplex művészeti terapeuta), a Miskolci Egyetem (komplex művészeti terapeuta), a Szegedi Tudományegyetem (fejlesztő művészet- és bábterápia), a Sapientia Egyetem (művészet- és meseterapeuta), az Apor Vilmos Katolikus Főiskola (fejlesztő biblioterapeuta), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem

¹ <https://www.mmszke.hu/muveszetterapia/ismertetok/egyeb-muveszetterapias-csoportok>

(komplex biblioterapeuta), a Károli Gáspár Református Egyetem (Bevezetés az írás-, olvasás- és biblioterápiás technikák pedagógiai alkalmazásába).

Számunk nyitó tanulmányában Németh László, a Magyar Művészet- és Szocioterápiás Közösségépítő Egyesület alapító elnöke részletesen bemutatja az MMSZKE kompetencia alapú komplex művészetterápiás rendszerének elméleti hátterét, gyakorlati alkalmazását és pszichoanalitikus összefüggéseit. Az egyesület alapelve, hogy a művészetterápia nem csupán az egyéni és csoportos önismeret és terápia eszköze, hanem a társadalmi integráció és a közösségépítés módszere is.

Béres Judit irodalomterapeuta, a Magyar Irodalomterápiás Társaság elnöke, a PTE biblioterápia szakirányú továbbképzésének alapítója és vezetője *„Szabad asszociáció és szelf-írás irodalomterápia és pszichoanalízis határán”* című tanulmányában áttekintést nyújt e módszer jellegzetességeiről, és József Attila *Szabad-ötletek jegyzéke két ülésben* című analitikus naplóján keresztül a „gyakorlatban” is bemutatja az irodalomterápia és a pszichoanalízis eljárásainak kapcsolódási lehetőségét, a terápiás írás módszere felől megközelítve a szöveget.

Salz Gabriella művészetterapeuta egy szakirodalmi bevezető után saját esetein keresztül mutatja be a művészetterápia alkalmazását a Tündérhegyi Pszichoterápiás Osztályon, borderline személyiségzavarral diagnosztizált betegek fekvőbeteg-pszichoterápiás kezelésében. A tanulmány Kernberg borderline személyiségsszerveződés modelljét és az áttétel-fókuszú pszichoterápia (TFP) módszertanát használja keretként a vizuális kifejezés pszichodinamikai elemzéséhez.

Perenyi Monika művészettörténész, az MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjteményének munkatársa Jakab Irén *„Firkálás a művészetterápiában”* című, magyarul most először olvasható cikkéhez írt bevezetőjében bemutatja az Egyesült Államokba emigrált pszichiáter, művészetterapeuta munkáját, amely a képi kifejezés pszichopatológiája köré épült.

Sándor Bea *„Traumatudatos és erőforrás-orientált zeneterápia kisebbségi stressznek kitett csoportok számára”* című tanulmánya a mentalizációs képesség és a reziliencia erősítésének lehetőségeit vizsgálja a közösségközpontú zeneterápiában. Egy segítő szakmákban dolgozóknak tartott foglalkozás és egy jogvédő civil szervezetek munkatársainak szervezett zeneterápiás csoport bemutatásán keresztül azt is vizsgálja, milyen lehetőségek vannak egy magyar erőforrás-orientált módszertan kidolgozására a zeneterápiában.

Kőváry Zoltán *„A romantika és betegség-felfogásának hatása a pszichoanalízisre és az egzisztenciális pszichológiára”* című tanulmánya nem kapcsolódik a művészetterápiához, de a tág értelemben vett művészetpszichológiához van köze. Az írás azt a folyamatot mutatja meg, hogy a romantika szemlélete, amely a mentális betegséget a tudattalan megtapasztalásának elsődleges forrásaként tekintette, milyen hatással volt a pszichoanalízisre és az egzisztenciális pszichológiára, a betegség ontológiai aspektusainak feltárására.

A Műhely-rovatban Deák-Kovács Tímea és Papp-Zipernovszky Orsolya *„A vörös szoba tükrében: Kísérteties élmények és önreflexió David Lynch világában”* című tanulmánya Freud *kísérteties* fogalmából kiindulva azt vizsgálja, hogyan jelenik meg

az animisztikus gondolkodás, a tudattalan és a spirituális tapasztalat David Lynch filmjeiben. Bemutatja a *Twin Peaks* című filmet feldolgozó önismereti filmsorozatjának tapasztalatait is, amelyekből kirajzolódik, hogy a film kísérteties világa hogyan indítja el a tudattalan tartalmak mozgósítását és segíti elő az érzelmi integrációt.

Ferencz Adél és Székely Zsófia „*Elfojtott valóságok: Sigmund Freud csábításelmélete Alice Miller kritikai tükrében*” című írása a Freud csábításelméletében bekövetkezett változást vizsgálja, amelyben a belső fantáziák váltották fel a külső traumát mint központi magyarázó tényezőt. Bemutatja e változás történeti és módszertani összefüggéseit, hatását a pszichoanalízis hermeneutikai természetére. Ezzel összefüggésben elemzi Alice Miller radikális kritikáját, amely szerint Freud döntése hozzájárult a gyermekkori bántalmazás társadalmi tagadásához és az áldozathibáztatás intézményesítéséhez.

Rozgonyi Ivett „*Neurodiverzitás a filmvászonon. Az autizmus filmes reprezentációja*” című írása több mint 120 autizmust ábrázoló, 1950-2024 közti filmet és sorozatot végignézve megállapítja, hogy ezekben a fókusz a külső nézőpontból egyre inkább a belső élményekre kerül, az utóbbi években pedig az edukációs, érzékenyítő jellegén van nagyobb hangsúly.

Reméljük, szakemberek és érdeklődők egyaránt találhatnak a számban izgalmas és informatív olvasmányokat.

Borgos Anna, Kovai Melinda